EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 17.12.2024.
COM(2024) 572 final

Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Revīzijas palātai

Starpposma novērtējums saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/785 (2021. gada 29. aprīlis), ar ko izveido Savienības Krāpšanas apkarošanas programmu un atceļ Regulu (ES) Nr. 250/2014

{SWD(2024) 279 final}

1. IEVADS

Krāpšana un ar to saistītās nelikumīgās darbības var radīt būtisku negatīvu ietekmi uz Eiropas Savienības (ES) un tās dalībvalstu finanšu interesēm. Šī problēma ir vēl jo aktuālāka, jo ES kopējais budžets saskaņā ar tās daudzgadu budžetu 2021.–2027. gadam (daudzgadu finanšu shēma – DFS) ir pieaudzis līdz nepieredzētam apjomam, t. i., 1,8 triljoniem EUR, kas daļēji ir skaidrojams ar Covid-19 pandēmijas reaģēšanas pasākumiem. Efektīva un pienācīga ES budžeta izlietošana, t. sk. dalībvalstīs, ir būtisks nosacījums, lai saglabātu sabiedrības un nodokļu maksātāju uzticēšanos. Turpretī augsts krāpšanas izplatības līmenis var kavēt ekonomisko izaugsmi un ierobežot plašāku ekonomikas atveseļošanos. Tāpēc, lai stiprinātu ES noturību šādā īpaši nestabilā laikā, ļoti svarīgi ir uzlabot mūsu kopīgo aizsardzību pret krāpšanu gan ES, gan ārpus tās.

Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību ("LESD") 325. pantu dalībvalstīm un ES ir kopīgs pienākums aizsargāt ES finanšu intereses. Pēdējo desmit gadu laikā krāpšanas apkarošanas jomā ES līmenī ir notikušas būtiskas pārmaiņas:

- 2017. gadā tika pieņemta Direktīva par cīņu pret krāpšanu ([1]), lai aizsargātu ES finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības;
- 2021. gada jūnijā Eiropas Prokuratūra (*EPPO*) sāka operatīvās darbības, kā arī
- 2020. gadā tika pārskatīta Regula (ES, Euratom) Nr. 883/2013 ([2]) ("*OLAF* regula"), lai uzlabotu Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai (*OLAF*) veiktās administratīvās izmeklēšanas efektivitāti ([3]).

Pastāv vispāratzīts viedoklis, ka ES būtu jāatbalsta dalībvalstis darbā, ko tās īsteno, lai aizsargātu savas finanšu intereses. Galu galā lielākā daļa krāpšanas un pārkāpumu gadījumu tiek atklāti un izmeklēti un to īstenotāji tiek saukti pie atbildības tieši valsts līmenī.

Tāpat kā tās priekšgājēja – programma "Hercule III" – Savienības Krāpšanas apkarošanas programma ("SKAP") nodrošina mērķtiecīgu krāpšanas apkarošanas finansējumu atbalsttiesīgiem saņēmējiem dalībvalstīs un asociētajās valstīs.

2. SAVIENĪBAS KRĀPŠANAS APKAROŠANAS PROGRAMMA

SKAP ir galvenais ES finanšu instruments, kas paredzēts ES finanšu interešu aizsardzībai pret krāpšanu, korupciju un jebkādiem citiem pārkāpumiem.

([1]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/1371 (2017. gada 5. jūlijs) par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības (OV L 198, 28.7.2017., 29. lpp.).

([2]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) Nr. 883/2013 (2013. gada 11. septembris) par izmeklēšanu, ko veic Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (*OLAF*), un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1073/1999 un Padomes Regulu (Euratom) Nr. 1074/1999 (OV L 248, 18.9.2013., 1. lpp.), kura grozīta ar: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2223/oj.

([3]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2020/2223 (2020. gada 23. decembris), ar kuru groza Regulu (ES, Euratom) Nr. 883/2013 attiecībā uz sadarbību ar Eiropas Prokuratūru un Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai izmeklēšanas efektivitāti (OV L 437, 28.12.2020.).

SKAP regulā ir noteikti šādi programmas mērķi:

> "*1. Programmas **vispārīgie mērķi** ir:*
>
> *a) aizsargāt Savienības finanšu intereses;*
>
> *b) atbalstīt dalībvalstu pārvaldes iestāžu savstarpēju palīdzību un šo iestāžu un Komisijas sadarbību, lai nodrošinātu muitas un lauksaimniecības tiesību aktu pareizu piemērošanu.*
>
> *2. Programmas **konkrētie mērķi** ir:*
>
> *a) novērst un apkarot krāpšanu, korupciju un jebkādas citas nelikumīgas darbības, kas ietekmē Savienības finanšu intereses;*
>
> *b) atbalstīt ziņošanu par pārkāpumiem, t. sk. par krāpšanu, kas attiecas uz Savienības budžeta dalītās pārvaldības fondiem un pirmspievienošanās palīdzības fondiem;*
>
> *c) nodrošināt rīkus informācijas apmaiņai un operatīvo darbību atbalstam savstarpējas administratīvās palīdzības jomā muitas un lauksaimniecības jautājumos.*"

SKAP regulas 13. pants pilnvaro Komisiju veikt programmas starpposma novērtējumu:

> "*2. Programmas starpposma novērtējumu veic, tiklīdz par programmas īstenošanu ir pieejama pietiekama informācija, bet ne vēlāk kā četrus gadus pēc programmas īstenošanas sākuma.*
>
> *(..)*
>
> *4. Komisija novērtējumu secinājumus, pievienojot savus apsvērumus, dara zināmus Eiropas Parlamentam, Padomei, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Revīzijas palātai un publicē tos Komisijas tīmekļa vietnē.*"

Termiņš – četri gadi pēc programmas sākuma – beidzas 2024. gada 31. decembrī.

Sagatavojot pašreizējo daudzgadu budžetu, tika analizēti pārkāpumi un potenciālas krāpšanas gadījumi, kuri atklāti budžeta izpildes laikā un par kuriem ziņojušas dalībvalstis saskaņā ar LESD 325. panta 5. punktu ([4]). Šī analīze atklāja, ka negatīvā finansiālā ietekme šo gadu laikā joprojām ir bijusi pietiekami liela, lai ES vajadzētu turpināt pildīt savu pienākumu attiecībā uz ES budžeta aizsardzību, īstenojot tādu programmu kā SKAP.

([4]) Ikgadējie ziņojumi par Savienības finanšu interešu aizsardzību, kas sagatavoti saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 325. pantu (FIA ziņojumi), ir pieejami šādā saitē: https://ec.europa.eu/anti-fraud/reports_en.

Programma tiek īstenota, pamatojoties uz Komisijas pieņemtajiem ikgadējiem finansēšanas lēmumiem un darba programmām. SKAP regulas 3. panta 1. punktā ir noteikts, ka 2021.–2027. gada DFS ietvaros SKAP īstenošanai atvēlētais budžets ir 181,2 miljoni EUR.

Saskaņā ar SKAP regulu programma principā ir jāīsteno tiešā pārvaldībā saskaņā ar Regulu (ES, Euratom) 2018/1046 ([5]) (“Finanšu regula”) vai (izņēmuma gadījumā) netiešā pārvaldībā kopā ar citu struktūru, kas minēta Finanšu regulas 62. panta 1. punkta c) apakšpunktā (piemēram, starptautisku organizāciju).

Saskaņā ar SKAP regulas 5. panta 2. punktu programma var sniegt finansējumu jebkurā no Finanšu regulā noteiktajiem veidiem. Konkrētāk, tie ietver dotācijas un iepirkumus, kā arī atlīdzību par ceļa un uzturēšanās izdevumiem, kā paredzēts Finanšu regulas 238. pantā. Programma var nodrošināt finansējumu darbībām, kas veiktas saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 515/97 ([6]), it īpaši lai segtu tāda veida izmaksas, kuras minētas indikatīvajā sarakstā šās regulas I pielikumā.

Turklāt saskaņā ar SKAP regulas 5. panta 4. punktu, ja atbalstītā darbība ietver iekārtu iegādi, Komisijai attiecīgā gadījumā ir jāizveido koordinācijas mehānisms, lai nodrošinātu visu to iekārtu efektivitāti un sadarbspēju, kas iegādātas ar (citu) ES programmu atbalstu (piemēram, izmantojot TAXUD ĢD finansiālā atbalsta instrumentu muitas kontroles iekārtām – *CCEI*).

Programmas ietvaros piešķirtās dotācijas var segt līdz 80 % no attiecināmajām izmaksām. Pienācīgi pamatotos izņēmuma gadījumos, ja ierosinātais projekts ir “prioritāra darbība” (saskaņā ar attiecīgo gada darba programmu), šo procentuālo daļu var palielināt līdz 90 % ([7]) saskaņā ar turpmāk izklāstītajiem nosacījumiem.

1) Attiecībā uz uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus par tehnisko palīdzību procentuālo daļu var palielināt, ja:

([5]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2018/1046 (2018. gada 18. jūlijs) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, ar kuru groza Regulas (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 un Lēmumu Nr. 541/2014/ES un atceļ Regulu (ES, Euratom) Nr. 966/2012 (OV L 193, 30.7.2018., 1. lpp.). Šī regula no 2024. gada 30. septembra ir aizstāta ar Regulu (ES, Euratom) 2024/2509 (2024. gada 23. septembris) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam (OV L, 2024/2509, 26.9.2024.). Tomēr, tā kā laikposmā, ko aptver novērtējums, bija piemērojama Regula (ES, Euratom) 2018/1046, visas atsauces šajā dokumentā uz “Finanšu regulu” attiecas uz minēto regulu.

([6]) Padomes Regula (EK) Nr. 515/97 (1997. gada 13. marts) par dalībvalstu pārvaldes iestāžu savstarpēju palīdzību un šo iestāžu un Komisijas sadarbību, lai nodrošinātu muitas un lauksaimniecības tiesību aktu pareizu piemērošanu (OJ L 82, 22.3.1997., 1. lpp.). Komisija (*OLAF*) 2023. gadā izvērtēja regulu: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD%3A2023%3A429%3AFIN.

([7]) SKAP regulas 8. pants par līdzfinansējumu: “*Līdzfinansējuma daļa dotācijām, kas piešķirtas saskaņā ar programmu, nepārsniedz 80 % no attiecināmajām izmaksām. Jebkādu finansējumu, kas pārsniedz minēto maksimālo apjomu, piešķir tikai pienācīgi pamatotos izņēmuma gadījumos, kas jānosaka 11. pantā minētajās darba programmās, un šāds finansējums nepārsniedz 90 % no attiecināmajām izmaksām.*”

i) priekšlikumā ir atspoguļoti konstatējumi, kas izklāstīti ikgadējos ziņojumos par LESD 325. panta "Krāpšanas apkarošana" īstenošanu, jo īpaši nosakot situācijas, kas ir nedrošas un rada vislielākos draudus ES finanšu interešu aizsardzībai; vai

ii) priekšlikumā ir atspoguļoti konstatējumi, kas izklāstīti Eiropas Revīzijas palātas Īpašajā ziņojumā Nr. 19/2017 par ievešanas procedūrām ([8]).

2) Attiecībā uz uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus par apmācībām procentuālo daļu var palielināt, ja:

i) projekti, ko īsteno zinātniskās un/vai pētniecības organizācijas, papildus c) kritērijam atbilst vismaz vienam no turpmāk norādītajiem a) un b) kritērijiem:

a) projekts ir īpaši izstrādāts, lai veicinātu pētījumus Eiropas krimināltiesībās; vai

b) projekts atbalsta tīklu veidošanu šajā jomā; un

c) šīs darbības ir vērstas uz ES finanšu interešu aizsardzību; vai

ii) apmācības projekti attiecas uz vienu no izņēmuma gadījumiem, kas uzskaitīti attiecībā uz uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus par tehnisko palīdzību.

Publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesības var piešķirt jebkuram tiesību subjektam, kas atbilst piemērojamajā tiesiskajā regulējumā izklāstītajām prasībām. Publisko iepirkumu izmanto, lai iegādātos piekļuvi datubāzēm, finansētu konferences un (specializētas) apmācības, kā arī izstrādātu īpašus IT rīkus.

Programmas atbalstu ir tiesīgas saņemt dalībvalstu vai asociēto valstu nacionālās vai reģionālās pārvaldes iestādes, pētniecības iestādes, izglītības iestādes un bezpeļņas struktūras, kas izveidotas dalībvalstī un tajā darbojušās vismaz vienu gadu, kā arī starptautiskas organizācijas.

2024. gada 20. martā Eiropas Komisija un Ukraina parakstīja asociācijas nolīgumu (ar atpakaļejošu spēku no 2023. gada 1. janvāra), un tādējādi Ukraina ir pirmā ārpussavienības valsts, kura oficiāli noformējusi savu dalību SKAP.

3. STARPPOSMA NOVĒRTĒJUMS

Saskaņā ar SKAP regulas 13. pantā un Komisijas Labāka regulējuma pamatnostādnēs sniegtajām norādēm starpposma novērtējumā tiek izmantoti pieci programmas izvērtēšanas kritēriji:

- programmas **efektivitāte** tās mērķu un paredzēto rezultātu sasniegšanā, ietverot iegādāto iekārtu un rīku ilgtspēju (ilgizturību);
- resursu (finanšu resursu un cilvēkresursu) **lietderīga** izmantošana;

([8]) https://www.eca.europa.eu/lv/publications?did=44169

- programmas iekšējā un ārējā **saskaņotība** ar citām ES darbības jomām;
- visu programmas mērķu **atbilstība**; un
- programmas **pievienotā vērtība Eiropas Savienībai**.

Novērtējumā ir aptverts laikposms no 2021. gada 1. janvāra līdz 2024. gada 31. jūlijam. Šā novērtējuma pamatā ir izmantoti konstatējumi, kas tika iegūti ārējā pētījumā ([9]), kurš tika pabeigts 2024. gada maijā un aptver laikposmu no 2021. gada 1. janvāra līdz 2024. gada 31. janvārim.

4. NOVĒRTĒŠANAS METODIKA

Veicot šo novērtējumu, Komisija galvenokārt balstījās uz iepriekš minētā pētījuma rezultātiem. Tā izmantoja arī 2018. gada *ex ante* novērtējumu, kas tika veikts, gatavojot tiesību akta priekšlikumu SKAP programmai, kā arī SKAP gada darba programmas un gada pārskatus par programmas īstenošanu, kurus sagatavojusi Komisija un kuri pievienoti Komisijas ikgadējam ziņojumam par ES finanšu interešu aizsardzību (“FIA ziņojumi”).

Lai atbalstītu novērtēšanas procesu, tika izveidota attiecīgo Komisijas departamentu starpdienestu vadības grupa.

Starpposma novērtējums aptver trīs programmas komponentus (“Hercule” daļu, Krāpšanas apkarošanas informācijas sistēmu (KAIS) un Pārkāpumu pārvaldības sistēmu (PPS)), visus programmas ietvaros finansētos pasākumus, kā arī sagatavošanas un īstenošanas darbu, ko saistībā ar šiem pasākumiem veikušas ieinteresētās personas. Tas aptver arī potenciālo saņēmēju dotācijas pieteikumus (“Hercule” komponenta ietvaros), kas priekšlikumu izvērtēšanas procesā netika apstiprināti. Tie netika apstiprināti vai nu tādēļ, ka dotācija atbilstīgajiem pieteikumiem netika piešķirta līdzekļu trūkuma dēļ, vai arī tādēļ, ka pieteikumi nebija atbilstīgi, jo to vērtējums bija zemāks par minimālo 60 % slieksni.

5. STARPPOSMA NOVĒRTĒJUMA GALVENIE KONSTATĒJUMI

Kopumā, pamatojoties uz savāktajiem pierādījumiem, novērtējumā tika konstatēts, ka programma līdz šim ir sekmīgi sasniegusi savus vispārīgos un konkrētos mērķus. Atsaucoties uz daudzu saņēmēju paustajiem viedokļiem, novērtējumā arī secināts, ka ir jāturpina finansēšanas programmas darbība, lai atbalstītu šos saņēmējus viņu īstenotajos centienos aizsargāt ES finanšu intereses. Saņēmēji uzskatīja, ka sasniegtie rezultāti un programmas kopējie ieguvumi lielā mērā atsvēra dalībā ieguldīto laiku, pūles un izmaksas. Dalībnieki arī uzskatīja, ka vērtīgs ieguvums ar negaidītu pievienoto vērtību ir atzinība un labāka reputācija, kas tika iegūta, piedaloties programmā.

([9]) Pētījumu veica uzņēmums *ICF Belgium S.A.*, Brisele. Pieejams šādā saitē: https://op.europa.eu/s/zXCm.

5.1. Efektivitāte

Visu pieejamo datu avotu novērtējums liecina, ka programma un tās darbības ir bijušas efektīvas. Konkrētāk, šajā programmas trīs komponentu īstenošanas posmā atbalstītās darbības ir uzlabojušas (vai varētu uzlabot) krāpšanas un citu nelikumīgu darbību, kas kaitē ES finanšu interesēm, novēršanu, atklāšanu un izmeklēšanu. Šie trīs komponenti varētu uzlabot arī transnacionālo un multidisciplināro sadarbību. Kopumā, salīdzinot ar atskaites punktiem, kas noteikti katram komponentam attiecībā uz snieguma rādītājiem, kuri tika izmantoti laikposmā no 2019. gada ("Hercule III") līdz 2022. gadam (SKAP), efektivitāte kopš 2021. gada sākuma ir saglabājusies nemainīga vai uzlabojusies.

"Hercule III" galīgajā novērtējumā tika konstatēti aspekti, kas, iespējams, mazināja programmas efektivitāti; proti, noteiktu dalībvalstu pārvaldes iestādēm trūka resursu, lai tās varētu izpildīt programmas administratīvās prasības. Tomēr, neraugoties uz to, pēdējos gados (no 2022. līdz 2024. gadam) SKAP "Hercule" komponentam (tehniskās palīdzības priekšlikumi) iesniegto pieteikumu skaits ir dubultojies. Šis ievērojamais pieaugums liecina, ka Komisijas īstenotie centieni, 2022. un 2023. gadā organizējot darbsemināru iepriekšējiem un potenciālajiem saņēmējiem, ir bijuši efektīvi un uzlabojuši informētību par finansēšanas iespējām un to pievilcību. Šie plašākie norādījumi tika nodrošināti arī kā atbildes pasākums ieteikumam, kas tika sniegts programmas "Hercule III" novērtējumā 2021. gadā.

Mērķtiecīgāk informējot potenciālos saņēmējus par uzaicinājumiem iesniegt priekšlikumus, varētu vēl vairāk palielināt pieteikumu iesniedzēju skaitu, kā arī programmā iesaistīto dalībvalstu skaitu, it īpaši no valstīm, kuras pašlaik iesniedz mazāk pieteikumu vai tos neiesniedz vispār.

Mērķtiecīgas informatīvās sanāksmes, kurās piedalās tās dalībvalstis, kas ziņo par lielu ES krāpšanas gadījumu / pārkāpumu skaitu, varētu palielināt dalības līmeni un panākt līdzekļu vienmērīgāku sadalījumu starp dalībvalstīm. Tomēr jāatzīmē, ka dažādu iemeslu dēļ (piemēram, valsts līdzekļu pieejamība) dažas valstis varētu nebūt ieinteresētas piedalīties SKAP dotāciju komponentā.

Transnacionālo sadarbību var uzlabot, nodrošinot stimulus saņēmējiem veidot daudzvalstu projektu grupas un iesaistīt partnerus no citām dalībvalstīm.

Attiecībā uz ilgtspēju (ilgizturību) novērtējums parādīja, ka programmas finansētie pasākumi ir ilgtspējīgi, t. i., tie radīja ietekmi, kas turpinājās arī pēc projekta beigām. Pētījumā iegūtā informācija liecināja, ka tehniskās palīdzības ilgtspēja ir atkarīga no iegādāto iekārtu veida un izmaksām. Saņēmēji, kas piedalījās apmācībās un konferencēs, norādīja, ka tīklošanas iespējas, it īpaši pārrobežu sadarbības ziņā, turpinājās arī pēc attiecīgo projektu darbības laika beigām.

Atšķirībā no "Hercule" komponenta KAIS nesniedz pieteikumu iesniedzējiem finansiālu atbalstu projektu izstrādei. Tās galvenais mērķis ir atvieglot ar krāpšanu saistītas

informācijas apmaiņu starp attiecīgajām valsts un ES pārvaldes iestādēm. KAIS efektivitāti var novērtēt pēc tās rezultātiem.

Galvenais KAIS darbības rādītājs ir nodrošināto savstarpējās palīdzības informācijas vienību skaits un to atbalstīto darbību skaits, kas saistītas ar savstarpējo palīdzību. Laikposmā no 2021. līdz 2023. gadam šim rādītājam noteiktās gada mērķvērtības tika pārsniegtas.

Galvenais rādītājs KAIS rezultātu ietekmes novērtēšanai ir KAIS lietotāju apmierinātības līmenis, ko nosaka periodiski veiktās lietotāju aptaujās. Jaunākās (2023. gada) aptaujas rezultāti apstiprināja, ka KAIS spēj nodrošināt funkcionālus rīkus informācijas apmaiņai savā darbības jomā.

Šajā nesen veiktajā aptaujā bija ietverti arī jautājumi par PPS rīka funkcionalitāti un darbību. Lietotāju kopējais apmierinātības līmenis attiecībā uz PPS (funkcionalitātes un darbības ziņā) bija aptuveni 91 %. Šāds rādītājs ir ļoti pozitīvs salīdzinājumā ar 2019. gada rezultātiem, kad lietotāju apmierinātības līmenis bija 72 %.

Tomēr intervijās ar vairākiem PPS valstu pārziņiem atklājās noteiktas jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi. Piemēram, ziņošanas veidlapās ir pārāk daudz lauku, kuriem dažkārt ir neskaidri apraksti.

Jāatzīmē, ka šis jautājums neattiecas tikai uz *OLAF* / PPS, bet atspoguļo plašāku vispārēju prasību attiecībā uz datu reģistrāciju, paziņošanu un apmaiņu dažādiem mērķiem, t. sk. pārskatatbildības un izsekojamības nolūkā.

2024. gada 1. oktobrī tika ieviesta jauna PPS versija. PPS tika pamatīgi atjaunināta ar mūsdienīgām tehnoloģijām, kas to padarīja veiktspējīgāku, vienlaikus nodrošinot apstākļus vieglākam atbalstam un nākotnē nepieciešamo prasību efektīvai izpildei. Tehnisko darbu papildināja arī dažādi citi uzlabojumi: mūsdienīgs izskats un lietošanas pieredze, vieglāka navigācija, uzlabots meklēšanas rīks, labāki statistikas dati un atjauninātas lietotāju rokasgrāmatas.

Līdz 2024. gada beigām ir plānots īstenot apmācību par jauno atjaunināto sistēmu visiem PPS lietotājiem *OLAF*, Komisijas dienestos un dalībvalstīs.

SKAP starpposma novērtējumā tika konstatēti arī aspekti, kas varētu būt mazinājuši programmas efektivitāti. Iepriekš minētais dalībvalstu pārvaldes iestāžu resursu trūkums un no tā izrietošā nespēja izpildīt programmas administratīvās prasības var izraisīt pieteikumu skaita samazināšanos. Galvenais līdzeklis šās problēmas atrisināšanai varētu būt plašāku norādījumu nodrošināšana (“Hercule” komponenta) pieteikumu iesniedzējiem un (IPS rīka) lietotājiem.

5.2. Lietderība

Kopumā programmas pirmā komponenta īstenošana ir nodrošinājusi, ka ES un valstu izmeklēšanas iestādes var lietderīgāk izmantot savus resursus, lai efektīvi apkarotu smagus noziedzīgus nodarījumus, kas kaitē ES finanšu interesēm. Lai gan lielākā daļa tehniskās palīdzības un apmācības projektu joprojām ir īstenošanas posmā, novērtējumā tika apzinātas galvenās jomas, kurās ("Hercule") dotācijas ir palīdzējuša lietderīgāk pārvaldīt izmaksas un resursus. Tās ietver iekārtu iegādi, ar krāpšanu saistītu datu vākšanu, analīzi un apmaiņu, apmācības pasākumus, sakaru veidošanu un izmeklēšanas procesus.

Pašlaik izmantotais pieteikumu iesniegšanas process ir ievērojami labāks nekā iepriekšējā programmā, un ieinteresētās personas to uzskata par ļoti efektīvu. Pašreizējā programmā ir ņemtas vērā programmas "Hercule III" galīgajā novērtējumā iegūtās atsauksmes un ieteikumi attiecībā uz pieteikšanās procedūras vienkāršošanu un plašāku norādījumu nodrošināšanu pieteikumu iesniedzējiem, tādējādi katru gadu tiek saņemts lielāks skaits pieteikumu.

Lielākā daļa pieteikumu iesniedzēju uzskatīja, ka norādījumi un instrukcijas pieteikumu sagatavošanai ir skaidri(-as) un viegli pieejami(-as). Ikgadējā uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus dokumentos, ko publicē saskaņā ar katra gada darba programmu, tiek sniegts skaidrs apraksts par to, kādi priekšlikumi ir tiesīgi saņemt finansējumu, un norādīti precīzi atbilstības kritēriji. Uzaicinājumam tiek pievienota arī tiešsaistes rokasgrāmata priekšlikumu sagatavošanai un iesniegšanai; pieteikumu iesniedzēji atzina, ka navigācija tajā ir viegla un intuitīvi saprotama.

Arī vienkāršāka lietošana personām ar invaliditāti, piemēram, redzes traucējumiem, var palīdzēt dažiem pieteikumu iesniedzējiem padarīt šo procesu mazāk resursietilpīgu.

Dotāciju nolīgums nodrošina saņēmējiem diezgan lielu budžeta elastīgumu. Šis elastīgums uzlabo projektu efektivitāti, jo samazina administratīvo slogu gan atbalsta saņēmējiem, gan Komisijas (*OLAF*) programmu vadītājiem.

SKAP pirmā komponenta ("Hercule") starpposma novērtējumā tika konstatēts, ka saņēmēji ir panākuši zināmus izmaksu ietaupījumus. Trešdaļa saņēmēju lēsa, ka šie ietaupījumi ir ļoti ievērojami vai ievērojami. Attiecībā uz tehniskās palīdzības komponentu saņēmēji atzīmēja, ka viņu uzlabotās spējas un iespējas ļāva tiem efektīvāk veikt darbības savā attiecīgajā valstī. Vēl viens nozīmīgs faktors ir tas, ka līdz ar šo uzlaboto lietderību labumu gūst arī ES partneriestādes. Tādējādi SKAP dalībnieki ir labāk sagatavoti reaģēšanai uz pieprasījumiem savstarpējai palīdzībai un kopīgai izmeklēšanai ar ES partneriestādēm.

Šajā novērtējumā tika konstatēts, ka KAIS lietderība ir uzlabojusies. Piemēram, kopš 2021. gada tā ir nodrošinājusi tehnisku atbalstu dažiem desmitiem kopīgu muitas operāciju. Lietotāji uzskata, ka SKAP finansējums PPS komponentam ir lietderīgs

resursu izmantojums. Tomēr, pamatojoties uz šim novērtējumam pieejamajiem datiem, ir sarežģīti novērtēt abās sistēmās veikto uzlabojumu vispārējo lietderību.

Pamatojoties uz izmaksu un ieguvumu analīzi, šķiet, ka SKAP nodrošina lietderīgu resursu izmantošanu. Tomēr ir svarīgi atzīmēt, ka, ņemot vērā šajā programmas starpposmā pieejamos datus, nav iespējams sagatavot pilnīgu programmas izmaksu un ieguvumu kvantitatīvo novērtējumu vai izteikt visas izmaksas un ieguvumus naudas izteiksmē, lai varētu veikt tiešu salīdzinājumu.

5.3. Saskaņotība

Pamatojoties uz attiecīgo programmu analīzi, kā arī šā novērtējuma vajadzībām veiktās apspriešanās ar ieinteresētajām personām rezultātiem, programmu kopumā uzskata par iekšēji un ārēji saskaņotu. Tomēr ir konstatēti daži iespējamas pārklāšanās aspekti un/vai jomas, kurās vajadzīgi uzlabojumi.

Izpētē tika konstatēts, ka, salīdzinot ar iepriekšējo plānošanas periodu, tiek nodrošināta lielāka iekšējā saskaņotība, jo programmas trīs komponentu struktūra samazina administratīvo slogu un vienkāršo finansējuma pārvaldību, budžeta elastīgumu un līdzekļu pārdali starp šiem trim komponentiem.

Attiecībā uz ārējo saskaņotību izpētē īpaša uzmanība tika pievērsta vairākām saistītajām ES programmām. Tika konstatēts, ka SKAP lielākais dublēšanās risks pastāv attiecībā uz *CCEI* un – daudz mazākā mērā – vēl divām citām TAXUD ĢD finansēšanas programmām, t. i., Muitas programmu un programmu *Fiscalis*. Attiecībā uz programmas atbalsta saņēmējiem *CCEI* sniedz finansiālu atbalstu tieši dalībvalstu muitas dienestiem. Turpretī SKAP (vairāk) koncentrējas uz tiesībaizsardzības iestādēm, kuras nesaņem *CCEI* finansējumu. *CCEI* galvenā uzmanība tiek vērsta uz muitas darbībām, it īpaši muitas darba jaudas uzlabošanu robežšķērsošanas vietās un muitas laboratoriju kapacitātes attīstīšanu, savukārt SKAP pievēršas tādu (finanšu) pārkāpumu un krāpniecisku darbību novēršanai, kas kaitē ES finanšu interesēm.

Šā novērtējuma ietvaros veiktajā apspriešanā netika konstatēta nekāda būtiska dublēšanās starp finansējumu, ko TAXUD ĢD sniedza valstu muitas dienestiem, un SKAP finansētajām darbībām. Tas galvenokārt ir saistīts ar to, ka šīm programmām ir atšķirīgas darbības jomas un kompetentie ģenerāldirektorāti cieši sadarbojas dažādos līmeņos un dažādos piešķiršanas procedūras posmos. Tas ļauj tiem nodrošināt koordināciju un skaidrību pieteikumu iesniedzējiem un saņēmējiem attiecībā uz programmu darbību un darbībām, kuras var pretendēt uz finansējumu. Pamatojoties uz pētījumā veikto izpēti, SKAP – tāpat kā iepriekšējā plānošanas periodā – kopumā joprojām ir saskaņota ar citām saistītajām finansēšanas programmām.

5.4. Atbilstība

Atbilstības novērtējumā konstatēts, ka SKAP darbības šajā novērtēšanas periodā ir bijušas lielā mērā atbilstošas gan programmas vispārīgo mērķu sasniegšanai, gan tās

pieteikumu iesniedzēju, atbalsta saņēmēju, dalībnieku (“Hercule”) un lietotāju (KAIS un PPS) vajadzību nodrošināšanai.

Papildus tam, neraugoties uz atsevišķiem pierādījumiem, kas liecina, ka būtu nepieciešams ievērojami palielināt “Hercule” finanšu resursus (kā norādīts šajā ziņojumā), tika konstatēts, ka “Hercule” un KAIS komponenti ir ļoti nozīmīgi, lai apzinātu un apkarotu tādas jaunās tendences krāpšanas jomā, kas apdraud ES finanšu intereses.

Pašreizējās krāpniecisko darbību tendences liecina, ka projektiem, kas atbalsta cīņu pret krāpšanu ar digitālo līdzekļu palīdzību, ir nepieciešams papildu finansējums. Lai sniegtu pastāvīgu atbalstu valsts iestādēm cīņā pret krāpšanu un citām nelikumīgām darbībām, kas kaitē ES budžetam, varētu būt nepieciešams ievērojami palielināt programmas pašreizējo budžetu, lai segtu augstās iekārtu vai datoraparatūras izmaksas, kā arī nodrošinātu, ka politikas veidotāji neatpaliek tehnoloģiskās attīstības ziņā.

Apsverot šādu budžeta palielinājumu, būtu jāņem vērā arī programmas ģeogrāfiskā tvēruma paplašināšana attiecībā uz Ukrainu, kas tagad ir programmas asociētā valsts, un jebkāda iespējama paplašināšana attiecībā uz citām (jaunām) kandidātvalstīm.

“Hercule” komponenta ietvaros nodrošinātā finansējuma pieteikumu iesniedzēju un saņēmēju skaits liecināja, ka pastāv ievērojams pieprasījums pēc papildu atbalsta tehniskās palīdzības un apmācības pasākumu projektu veidā, un norādīja uz to, ka trūkst līdzīga atbalsta no valsts un citiem avotiem.

Visbeidzot, budžets varētu būt jāpalielina arī tādēļ, lai segtu arvien pieaugošo to “Hercule” ikgadējo pieteikumu īpatsvaru, kuriem pašlaik nav izdevies saņemt dotācijas budžeta ierobežojumu dēļ, t. i., aptuveni trīs ceturtdaļas pieteikumu, kas pēdējo gadu laikā saņemti attiecībā uz tehnisko palīdzību.

5.5. Pievienotā vērtība Eiropas Savienībai

Analizētie dati liecina, ka, salīdzinājumā ar atskaites punkta rādītājiem, kas noteikti attiecībā uz pievienoto vērtību ES, SKAP programmas rezultāti kopumā ir bijuši labi.

“Hercule” komponenta finansējuma saņēmēji norādīja ļoti augstu apmierinātības līmeni un apstiprināja, ka savā attiecīgajā valstī tie nebūtu saņēmuši šāda apjoma atbalstu. Šo konstatējumu apstiprināja arī visi mērķorientēto aptauju respondenti un intervētās personas.

SKAP dati par KAIS liecina, ka katru gadu pastāvīgi uzlabojas saskaņā ar programmu sniegtās savstarpējās palīdzības informācijas pieejamība, tādējādi programma regulāri izpilda šim rādītājam noteiktās gada mērķvērtības.

Dati norāda uz kopumā augstu apmierinātības līmeni attiecībā uz PPS, jo lielākā daļa lietotāju ir apmierināti ar šo rīku.

SKAP programma nodrošina arī papildu ieguvumus, jo tā palīdz sasniegt galvenos ilgtspējīgas attīstības mērķus. Konkrētāk, ES finansiālais atbalsts, kas tiek nodrošināts ar tehniskās palīdzības dotācijām, palīdz sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķi, kurš paredz samazināt nevienlīdzību valstīs un starp tām, stiprinot valsts pārvaldes iestāžu budžetus.

Turklāt programma netiešā veidā palīdz veidot efektīvas, atbildīgas un iekļaujošas iestādes, sniedzot atbalstu tiesībaizsardzības iestādēm, it īpaši ar dotācijām digitālās pārkārtošanās veicināšanai, kā arī ar KAIS un PPS nodrošinātajiem rīkiem un atbalstu.

Arī *OLAF* iesaistīšanās nodrošina ievērojamu uzticamību dažādu saņēmēju organizētajiem apmācības pasākumiem, tādējādi palielinot dalībnieku skaitu un pasākuma redzamību.

SKAP finansējums būtu jāsaglabā vismaz pašreizējā līmenī un apjomā, jo pieteikumu iesniedzēju un saņēmēju atsauksmes liecina, ka programma aizpilda unikālu nišu un ka jebkādu SKAP finansēšanas iespēju zaudēšanu radītu ievērojamu iztrūkumu.

6. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Atkārtoti jānorāda, ka lielākā daļa pētījuma ziņojumā izklāstīto secinājumu jau ir lielā mērā ņemti vērā SKAP pašreizējā īstenošanā. Tādējādi šis novērtējums ne tikai atbalsta Komisijas pašreizējo praksi, bet kalpo arī kā atskaites punkts turpmākām ar programmām saistītām norisēm.

Ņemot vērā iepriekšējās iedaļās izklāstītos konstatējumus, Komisija uzskata, ka programma nodrošina stabilu pamatu, kas palīdz dalībvalstīm un asociētajām valstīm risināt nemitīgi mainīgo situāciju krāpšanas jomā. Tajā ir ņemta vērā arī jaunā Eiropas institucionālā struktūra, kas iezīmējas ar *EPPO* operatīvo darbību uzsākšanu 2021. gadā.

Tiek uzskatīts, ka SKAP reaģē uz aktuālajām problēmām vairākos veidos.

Pirmkārt, tā kā arvien lielāks skaits noziedzīgu darbību notiek kibertelpā, programma palīdz dalībvalstīm stiprināt to digitālās spējas krāpšanas atklāšanā un izmeklēšanā. Tāpēc SKAP atbalsta progresīvu analītisko rīku un datubāzu iegādi un nodrošina ekspertu apmācību digitālās kriminālistikas jomā. Šāda veida sniegtais atbalsts pilnībā atbilst jaunajai Komisijas krāpšanas apkarošanas stratēģijai, kas aktīvi veicina progresīvu analītisko un IT rīku ieviešanu.

Otrkārt, ņemot vērā ES izdevumu pieaugumu jaunajā budžetā un *NextGenerationEU*, lielākā daļa SKAP finansējuma tiek novirzīta cīņai pret krāpšanu saistībā ar izdevumiem, t. sk. Atveseļošanas un noturības mehānisma izdevumiem. To apstiprina fakts, ka ES tagad ir izveidojusi *CCEI* muitas kontroles iekārtu iegādei, modernizācijai un uzturēšanai. Šis instruments ar savu pašreizējo septiņu gadu budžetu aptuveni 1 miljarda EUR apmērā ir atbrīvojis ievērojamus resursus SKAP, kuri "Hercule III" ietvaros iepriekš tika piešķirti muitas kontroles iekārtu un rīku finansēšanai.

Attiecībā uz operatīvo līmeni, apkopojot novērtējuma galvenos konstatējumus attiecībā uz ieteikumiem programmas turpmākai īstenošanai, izceļas divi aspekti.

Pirmkārt, ieinteresētās personas ir lūgušas Komisijai sīkākus norādījumus par pieteikumu sagatavošanu. Tāpēc *OLAF* nodrošinās plašāku atbalstu un norādījumus dotāciju pieteikumu iesniedzējiem, it īpaši valstīs, kuras ir programmas jaunākās dalībnieces. Tiks paplašināta programmas tīmekļa lapa *OLAF* ārējā vietnē, lai nodrošinātu papildu informāciju, paraugpraksi un rokasgrāmatas attiecībā uz dotācijas komponentu.

Otrkārt, novērtējuma konstatējumi varētu likt apsvērt, kā uzmanīgi sabalansēt apņēmīgo vēlmi samazināt administratīvo slogu pieteikumu iesniedzējiem un vajadzību nodrošināt vieglāk pieejamu informāciju ziņošanas, uzraudzības un *ex post* novērtējumu vajadzībām. Šādu līdzsvaru panākt nav viegli, un Komisija varētu aplūkot iespējas, kā šajā nolūkā vēl vairāk pielāgot savus ziņošanas un uzraudzības instrumentus.

Attiecībā uz programmas ārējo konsekvenci un saskaņotību Komisijas dienesti nodrošina savstarpēju koordināciju, sagatavojot un pieņemot savas gada darba programmas attiecībā uz ES finanšu instrumentiem, kas saistīti ar cīņu pret krāpšanu un korupciju.

Saskaņā ar pašreizējo DFS Komisija ir izstrādājusi transversālu novērtēšanas un uzraudzības sistēmu visām izdevumu programmām. Programmas ietvaros ir uzlabota arī pašreizējā sistēma, izstrādājot atbilstošu skaitu rādītāju, kas attiecas uz atbalsttiesīgiem projektiem. Tos izmanto, lai katru gadu programmas gada pārskatā ziņotu par programmas īstenošanā panākto progresu (Komisijas FIA ziņojumu ietvaros). Kopš 2017. gada visi projekti, kuriem piešķirta dotācija, tiek reģistrēti Komisijas "e-Grant" rīkā, kas ir programmas īstenošanai noderīga datubāze.

Šis starpposma novērtējums kalpos par pamatu nākamajam ietekmes novērtējumam, kas tiks veikts saistībā ar tiesību aktu sagatavošanu nākamajai programmai. Tas, ka programma joprojām ir nozīmīga un arvien paplašinās, ņemot vērā tās komponentu ietvaros īstenotās darbības (kā norādīts šajā novērtējumā), ir pamatoti iemesli, lai atbalstītu ievērojami lielāku kopējo budžetu nākamajai programmai (2028.–2034.).

Ņemot vērā visu iepriekš minēto, tiek novērtēts, ka programma ir efektīva, lietderīga, atbilstīga un saskaņota, kā arī rada būtisku pievienoto vērtību ES. Komisija turpinās aktīvi atbalstīt dalībvalstu un asociēto valstu iestādes, lai stiprinātu to spējas cīnīties pret krāpšanu un nelikumīgām darbībām, kas ietekmē ES budžetu.

Komisija izskatīs sīkāk šādus jautājumus: i) pieteikumu iesniedzējiem sniegto norādījumu uzlabošana; ii) finansēto darbību veidu atjaunināšana, ņemot vērā straujo tehnoloģiju attīstību; un iii) pastāvīgas un sistemātiskas koordinācijas un saskaņotības nodrošināšana Komisijas līmenī starp SKAP un citām ES programmām.